

Vitéz nagybányai Horthy István, Magyarország Kormányzóhelyettese a keleti arcvonalon repülőgépen hősi halált halt

A minisztertanács teljes nemzeti gyászt rendelt el.

Ünneplő kedvvel virradt Budapest és az ország 1942 esztendejének Szent István napjára. A főváros fellebbéugrott utcáin megszámlálhatatlan ezernyi tömeg hullámzott, a Vár napfényben szikrázó utcáin és terein boldog ünnepi hangulatban várt a tömeg a körmenet elindulására. A Mátyás-templomban már megkezdődött a Szentmise, zúgott az orgona, mély-séges áhitattal küldték az Ég felé mádságukat Szent István harcbanálló népének vezetői, akik e fenséges pillanatokban még nem sejtették, minő sötét gyász fellegei közelednek keletre, (Oroszország felől) a makulátlanul tiszta és nap-sugaras égen, Magyarország felé.

Pedig ekkor már uton volt a hír. Reggel 8 óra tájban, majdnem egyidőben két híradás érkezett a fővárosba vitéz Horthy István kormányzóhelyettes hősi haláláról. Az egyik a Kormányzó Ur katonai irodájába hozta a vészhirot, a másik a miniszterelnökségi palotába, Kállay Miklós miniszterelnök címére.

Már indulásra készen állt az ősi hagyomány Szent János körmenet, amikor vitéz Keresztes-Fischer Lajos vezérezredes, a Kormányzó főhadsegéde halálápadt arccal Kállay Miklós miniszterelnökhöz lépett, jelentve, hogy a harctérről távirat érkezett, amely szerint vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes repülőgépen hősi halált halt.

Még alig ocsudott fel dermedt megdöbbenéséből a miniszterelnök, amidőn, már a körmenet során, Gerlóczy Gábor ezredes, szárnysegéd részletekkel jelentéssel sietett a miniszterelnökhöz. Közvetlenül ezután bárcziházi Bárczy István miniszterelnökségi államtitkár a miniszterelnökségre érkezett táviratot is átadta a miniszterelnöknek.

Az áhitatos tömeg, mely fejét meghajtva, lelkét Ég felé emelve követte a Szent Jobbot és amelynek szívéből a hűség és szeretet áramai sugároztak az Erekllye után haladó Kormányzó felé, akkor még nem sejtette minő rettenetes megpróbáltatás várakozik szeretett Kormányzójára és rajta át az egész országra.

A Főméltóság Urral csak a körmenet befejezése után közölték a szörnyű hírt.

A Várba való visszatérése után azonnal kihallgatáson jelentkezett Keresztes-Fischer Lajos vezérezredes, főhadsegéd, reá hárult a mindennél súlyosabb kötelesség, hogy Magyarország Kormányzójával, a mit sem sejtő apával, fia hősi halálának híret közölje.

Keresztes-Fischer Lajos főhadsegéd után Kállay Miklós miniszterelnök és vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a honvéd vezérkar főnöke jelent meg a Kormányzó előtt, hogy kifejezést adjon mélyeséges részvételnek. A miniszterelnök egyben a kormány, vitéz Szombathelyi Ferenc pedig a honvédség részvételét tolmácsolta.

A Kormányzó közölte a gyászhírt a Főméltóság Asszonnyal

A Kormányzó Ur egy óra tájban hagyta el a királyi várat és autón Gödöllőre utazott, hogy maga közölje a Főméltóság Asszonnyal fiuk hősi halálának döbbenetes híret.

Vitéz nagybányai Horthy István, a Kormányzóhelyettes hitvese, a harctéri sebesültszállító vonaton, ahol a Vöröskereszt kötelékében szolgálatot teljesít, értesült férje haláláról.

Elterjed a gyászhír

A főváros, a nemzet, mely vidáman készülődött Szent István napja ünnepségeire, szórakozására, a déli órákig semmit sem sejtett, nem is sejtethet. Néhány perccel 12 óra után azonban a rádióban megszólalt egy elgyötört férfihang, hogy országnak és világnak hírül adja az első hivatalos jelentést:

„Vitéz nagybányai Horthy István, Magyarország kormányzóhelyettese, ma reggel az orosz harctéren repülőgépen hősi halált halt.”

Dermedt pillanatok következtek. Szerzte az országban többszáz ezernyi rádió mellett, néma döbbenetben ültek az emberek és a hihetetlennek hangzó hír a vészhirok sebes-ségével számulgató végig Budapest és az egész országon. Szinte egy szempillantás alatt megváltozott Budapest képe, — mint villámcsapás nyomán, megbénult az egész ünneplő város. A házak homlokzataira valóságos önmaguktól röp-pentek fel a gyászlobogók és a legnagyobb magyar ünnep nemzeti színű zászlói mellett ott lengtek a könnyű nyári szellőben a legnagyobb magyar gyász fekete lobogói.

Mikor a székesfőváros kibocsátotta nagyalakú gyászkeretes falragaszait, amelyeken Szendy Károly polgármester a lakosságot arra kéri, hogy Budapest épületein nyolc napon át fekete lobogók hirdessék minden magyar ember megrendült, gyászba borult lelkének fájdalmát, ez a villámgyorsan foganatosított hatósági intézkedés már szinte fölösleges is volt. Budapest népe önmagától megérezte, hogy gyászának külső jelét kell adnia, minden felszólítás nélkül kitűzte a gyász lobogóit.

A nemzet nagy gyászáról csütörtökön este a Pesti Hírlap különkiadásban tájékoztatta a közönséget.

Nemzeti gyász

Nem sokkal a rádióbejelentés után újabb hivatalos közlés számolt be a magyar nemzet nagy gyászáról:

A tragédia — mondja a jelentés — mélyeséges gyászba borítja az egész magyar nemzetet. Vitéz nagybányai Horthy István hősi magyar halála nagy és szent áldozat a létért és a jövőért küzdő haza oltárán. A Kormányzóhelyettes Ur Ö Főméltósága hősi halottja az igaz magyar kötelességteljesítésnek. Nemes, alkotó élete és bátor katona-halála legyen világító példaadás mindnyájunk számára a haza iránt tartozó kötelességünk áldozatos és önfeláldozó teljesítésére.

A magyar királyi kormány a Kormányzóhelyettes Ur halálával kapcsolatban rendkívüli minisztertanácsot tartott — teljes gyászt rendelt el.

A belügyminiszter korlátozó rendelkezései

A Kormányzóhelyettes hősi halálával az országot ért nemzeti gyással kapcsolatosan Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter az egész ország területére elrendelte, hogy további intézkedés semmiféle tömegmozgalom, ünnepség, felvonulás, előadás (színház, mozi, hangverseny), sportverseny, gyűlés nem tartható. Nyilvános helyen a zene tilos. Ez alól kivételnek helye nincs. A záróirat este 11 órában állapították meg.

Ezeket a rendelkezéseket a belügyminiszter pénteken ekként módosította. Augusztus 23-tól, vasárnaptól kezdve a rendelet korlátozó rendelkezései közül csupán a gyűlésekre, felvonulásokra, a vendéglőkben és kávéházakban való zenélésre és a térzenére vonatkozó rendelkezések maradnak érvényben. Az eredetileg is két napra, szombatra és vasárnapra (augusztus 22. és 23.) tervezett nemzetközi versenyek és országos sportkongresszusok, valamint az országos atletikai bajnokságok és lövészenyek kivételesen már szombati délután is megtarthatók. A belügyminiszter a temetés napjára és az azt megelőző napra — később kiadandó rendelettel — a teljes korlátozást ismét vissza fogja állítani.

A rádió megemlékezése vitéz Horthy Istvánról

A főváros népének legnagyobb része, mely e sugaras Szent István napon szórakozásra, kirándulásra, sportesemények megtekintésére készült, otthon maradt és a rádió mellett ülve várta a megrendítő esemény további híreit.

A kora délutáni órában azután újra megszólalt a rádió és a Kormányzóhelyettes Urról olvasott fel megemlékezést. Megrendülten és porig sujtva fogadja a hír szárnyaló fekete hollóját a magyarok népe —

mondotta többek közt a megemlékezés. — Egy nemzet vergődik most fájdalomtól leomlottan. S egy nemzet hajt fejet, történelmi példákat látva, a Gondviselés kifürkészhetetlen akaratát előtt. A vértanuk vércsöppje az a mag, amelyből az eszme győzelmének fája kivirágzik s abból a vérből, amellyel vitéz Horthy István megszentelte ezt a harcot, az igazság és a hit győzelmének tölgve lombosodik ki.

A könnyek, amelyek egy nép szeméből hullanak — mondta még a rádió megemlékezése —, az Apa lába elé folynak. Az Apa lába elé, aki csak a minapában üzent a hős fiának a szeretet megindító szavait. Az Apa elé, akinek ez az ország mindent köszönhet, pusztá létét, életét és diadalát.

Majd így fejeződtek be a megemlékező szavak:

Magyarok Istene vidd diadalra azt a sereget, amely a Te neveddel ajkán küzd a sátn ellen, amely sergnek ma egy egekig szárnyaló fényes csillaga hullott le azért, hogy üstökös pályája időtlen időnkig mu-

Kállay Miklós miniszterelnök rádiószózata a nemzethez

Kállay Miklós miniszterelnök csütörtökön este hét órák a következő rádiószózatot intézte a nemzethez:

— István király napján, az ezereves dicsőséges magyar mult ünnepén szörnyű csapást mért a Sors nemzetünkre. Vitéz Horthy István repülőfőhadnagy, Kormányzó Urunk fia, a magyar Kormányzóhelyettes, az első arcvonalban hősi halált halt. A dicsőséges történelmi napon a magyar jövő reményeége életét áldozta a dicsőség mezején.

— Mély gyászba borult az ország. Fialat özvegye, kicsi fia, minden magyar, egész népünk. Sok anya remegve félti mostan fiát, de minden magyar anyának, embernek, a legnagyobb veszteségét szenvedjük.

— István király, a Szent, az Ország-alapító Jobbja intésre emelkedett mindnyájunk felé. Ő is elvesztette fiát, de nemzete megmaradt és nagygyrá lett. A csapás napján jelképet kell látnunk, hitünkkel a megnyilatkozás magasságáig kell emelkednünk, hogy kötelességünket a nemzetért, a jövőért,

tassa minden magyarnak a győzelem felé vezető utját.

A diplomáciai kar részvéte

Csütörtökön a déli órákban Uray István m. kir. titkos tanácsosnál, a kabinetiroda főnökénél megjelent Angelo Rotta pápai nuncius, aki a maga, valamint a diplomáciai kar nevében részvételt tolmácsolta vitéz nagybányai Horthy Istvánnak, Magyarország kormányzóhelyettesének hősi halála alkalmából.

A tengerihatalmak követeinek részvételátogatása

Hitler vezér és kancellár megbízta von Jagow budapesti német követet, hogy haladéktalanul fejezze ki a Kormányzó Ur előtt a Németbirodalom vezérének és kancellárjának a részvételt vitéz nagybányai Horthy István hősi halála alkalmából. Von Jagow követ csütörtökön a déli órákban jelentkezett kihallgatásra, amelyet pénteken délelőtt 11 órára tűztek ki.

Anfuso budapesti olasz követ kihallgatásra jelentkezett a Kormányzó Ur Ö Főméltóságánál, hogy az olasz király és császár és Mussolini kormányfő részvételt kifejezzék vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes hősi halála fellett.

a többi kint harcoló bajtársért, itthon, akik pedig kint vannak, az országért és a maguk becsületéért, úgy teljesítsék és mindenki úgy teljesítse, ahogy azt magabaszálta, de meg nem tört, nem csüggedj, öröklétre hivatott, csapásban, balsorsban újra keményedő nemzet minden fiának most még inkább teljesítenie kell Példa van előtünk.

— A nemzet pedig gyásznapiján még rajongóbb, szeretőbb, könnyes szemmel néz kormányzója és hitvese felé. Érezzék, hogy milliók vannak velük gyászukban és borulnak le az áldozat előtt, amit az apa és anya adott nemzetének. Mindnyájan és egyenként járulunk Kormányzónk elébe, kérve-kérve, hogy mint országalapító Szent István, maradjon erős, vezessen, mert ő a nemzet hit, bizalma, biztonsága. ereje. Horthy Miklós nehéz órákban adta nekünk gondviselés, azóta is mint egy ember áll mellette a nemzet, ma jobban, mint valaha. Es mert ilyenek az apák és ilyenek a fiuk: Örök a magyar.

Allamfők részvételtáviratai a Kormányzóhoz

szag csodálával adózik emlékének, mert életét hazájáért áldozta fel.”

Risto Ryti finn köztársasági elnök részvételtávirata:

„Mélyen meghatott a hír, hogy Főméltóság fia, a Magyar Királyság Kormányzóhelyettese, életét adta hazájáért. Kérem Főméltóságodat és családját, fogadják a magam és a finn nemzet legőszintébb részvételt a testvérem nemzetét is oly súlyosan érintő nagy gyászukban.”

Izmet Inönü török köztársasági elnök részvételtávirata:

„Nagy szomorúsággal értesültem Horthy István kormányzóhelyettes Ö Főméltósága dicsőséges elhunytáról. Kérem Főméltóságodat, fogadják legőszintébb részvételt és együttérzést.”

Etter, a svájci községtanács elnökének részvételtávirata:

„A szövetségtanács nevében legmélyebb együttérzést és részvételt fejezem ki Főméltóságod fiának és helyettesének hősi halála alkalmából, amely oly súlyos csapást mért Főméltóságod és gyászba borította a Magyar Királyságot.”

Ezenkívül táviratban fejezték ki részvételt a Kormányzó Urnál Albrecht királyi herceg, Serédi bíboros hercegprímás, Ribbentrop németbirodalmi külügyminiszter, gróf Ciano olasz külügyminiszter, Keitel vezértábornagy és Mannerheim tábornagy.

Kormányfők és külügyminiszterek részvéte

A külföldi államfők az alábbi részvételtáviratokkal keresték fel Kállay Miklós miniszterelnököt és külügyminisztert:

A Duce: „A fasiszta kormány és a magam nevében legmélyebb részvételt fejezem ki vitéz nagybányai Horthy István Öfőméltóság, Magyarország kormányzóhelyettese elhunytá alkalmából, aki mint hős esett el a csa-

tamezőn, küzdve hazájáért és az új Európáért.”

Filov bolgár miniszterelnök: „Mélyen megrendített a Kormányzóhelyettes Ur Öfőméltóságának, vitéz nagybányai Horthy Istvánnak egy hős nemzet nagy leszármazottjának dicsőséges halála, amely oly kegyetlenül sújtja a egyszerű apát, egész családját és a nemes magyar nemzetet. Fogadják Nagyméltóságod a királyi kormány és az egész bolgár nemzet legmélyebb részvételtáviratát és kérem Nagyméltóságodat, tolmácsolja a nagy katona kiváló szüleinek és övéinek legőszintébb együttérzésünket.”

Ribbentrop Joachim német birodalmi külügyminiszter: „A kormányzóhelyettes ur főméltóságának, vitéz nagybányai Horthy Istvánnak elhunytá alkalmából kérem Nagyméltóságodat fogadják a magam és a német birodalmi kormány legőszintébb szívből jövő részvételtáviratát.”

Ciano gróf olasz külügyminiszter: „A megrendítő mély gyászban, amely a magyar nemzetet a Kormányzóhelyettes Ur Öfőméltósága hősi halálával érte, kérem Nagyméltóságodat fogadják legőszintébb együttérzést és mély részvételtáviratát.”

Günther svéd külügyminiszter a stockholmi magyar követhoz intézett táviratban fejezte ki részvételt. Dietrich von Jagow, a német birodalom budapesti követe. Filipo Anfuso olasz királyi követ és Robert de Dampierre gróf francia követ Kállay Miklós miniszterelnök és külügyminiszterhez intéztek részvételtáviratát.

A főváros polgárságának gyásza

Szendy Károly polgármester pénteken délelőtti gyászülést hívott össze, amelyen megjelentek a főváros tanácsnoki kara és a vezető főtisztviselők. Szendy polgármester mélyen megrendült szavakkal emlékezett meg arról a nagy csapásról, amely a kormányzó családot és az egész magyar nemzetet érte vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes hősi halálával. Méltatta a tragikus sorsu Kormányzóhelyettes érdemeit, hősiességét, magatartását, rettenthetetlen bátorságát, kiváló emberi, katonai és bajtársi erényeit és hangozta, hogy életét a hazájáért áldozta fel a bolsevizmus ellen viselt harcunkban. Hangoztatta a polgármester, hogy a fővárosi közönsége megrendülten, teljes lélekkel átérzi a Kormányzó Ur családját ért pótolhatatlan veszteséget s Budapest polgársága mély kegyelettel osztozik a nemzet gyászában.

A gyászülésen megjelentek megrendülten hallgatták a polgármester kegyeletos megemlékezését.

Pest vármegye részvételtávirata

Vitéz Endre László alispán Pest vármegye közönsége nevében a következő részvételtáviratot intézte a Kormányzó Urhoz és a hősi halált halt Kormányzóhelyettes özvegyéhez: „Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és tisztviselői kara mély megdöbbenéssel szerzett tudomást a Kormányzóhelyettes Ur Ö Főméltóságának hősi haláláról. Kérem Főméltóságodat, engedje, hogy a vármegye közönsége, tisztviselői kara és a magam nevében ezuton is legőszintébb részvételt és együttérzést fejezzem ki Főméltóságod és a Főméltóság Asszony előtt. Kérjük a Magyarok Istent, adjon erőt Főméltóságodnak és főméltóság hitvesének ennek a legsúlyosabb megpróbáltatásnak az elviseléséhez.”

Ahonnán vitéz Horthy István a harctérrre indult

Az ország minden részéből érkező jelentések beszámolnak arról a mélyeséges gyásról, amely a Kormányzóhelyettes hősi halálával az országot érte. Szolnok városa, tul a nemzeti gyászon, külön is megrendülten vette tudomásul a hírt, hiszen talán valamennyi város között ez a város zárta legjobban szívébe a Kormányzóhelyettes. Két év előtt Szolnok vármegye közgyűlése felsőházi taggá választotta vitéz Horthy István, aki katonai szolgálati telre is Szolnokra vonult be. A szolnoki közönség bucsuztatta el a harctérrre indulása előtt a Kormányzóhelyettes Urat, akit ottléte alatt a város teljesen szívébe zárt.

A Nemzetközi Vásár hétfő estig nyitva marad

A Budapesti Nemzetközi Vásár területén a nagy nemzeti gyász jeléül félárba eresztették a zászlókat. A főkapitányság határozata szerint a Vásár, mint a magyar kereskedelmi és ipari élet rendszeres üzleti megnyilvánulása, a megállapított program szerint hétfő estig továbbra is nyitva marad. A vásár területe tehát augusztus 24. hétfőn este 7 óráig változatlanul a közönség rendelkezésére áll. Az utazási kedvezmény érvényben sincs változás. Akik vásárigazolványt szereztek a vásár felárvasuti kedvezményével, augusztus 24-én 12 óráig utazhatnak Budapestre, a visszautazásra pedig a kedvezményt változatlanul augusztus 26-án éjjel 24 óráig vehetik igénybe.

A napokban megkezdődik a téli ruhák gyűjtése a keleti arcvonalon harcoló katonák részére. Gondosan készíts elő minden nélkülözhető darabot! Adjál, mert magadnak, véreidnek, hozzátartozóidnak adsz!

Hivatalos közlemény a Kormányzóhelyettes Ur hősi halálának körülményeiről

A MTI jelenti:

Vitéz nagybányai Horthy István kormányzóhelyettes hősi halála akkor következett be, amikor az ellenség feletti huszonnegyedik vadászrepülés után, kapott szolgálati parancsához képest, repülőszolgálatát ideiglenesen megszakítva, az arcvonalon küzdő csapatok látogatását kezdte volna meg. Utolsó felszállása során érte őt repülőhalála.

A keleti hadszíntéren küzdő honvéd hadsereg parancsnokságától a következő távirati jelentés érkezett Magyarország Kormányzójához:

„A Kormányzóhelyettes Ur Ö Főméltósága augusztus 20-án 5 órakor felszállt a feladattal, hogy egy közelfelderítésre rendelt gépet utalmazzon egy alája rendelt másik vadászgéppel együtt. A közelfelderítőnek az volt a kívánsága, hogy alacsony magasságban közel legyen hozzá a védő vadász.

Ö Főméltósága harcfelelősként mindig példás lelkiismeretességgel hajította végre, melyből nemesak osztálya, hanem mindnyájan tanulhatunk. Ez alkalommal is kívánság szerint alacsony magasságon tartott. A lassu felderítőgéphez visszafordultában azonban gépe a kanyarban esni kezdett. Az esésből a vízintésbe akarta a gépet huzni, ez azonban csak akkor

„Nagyméltóságu vitéz Jány Gusztáv urnak, m. kir. titkos tanácsos, vezéreztredes.

Melegen köszönöm mérhetetlen bánatomban egy Nagyméltóságodnak, mint a hadrakelt sereg minden tisztjének és legénységének a jóleső részvétet.

Drága fiam veletek érzett, gondolkodott és harcolt — bajtársatok volt.

Elvesztéte az atyai szeretetnek talán még erősebb szálaival fűz ezentul hozzátok.

HORTHY.”

Vitéz nagybányai Horthy István élete

Vitéz nagybányai Horthy István református vallású, nagyműltű magyar nemesi család sarja volt. A nyolcadik István a vitéz nagybányai Horthy-nemzetségben. A családalapító néhai Horthy István, aki annakidején a Gut-Keled-nemzetségből származó daróczi Daróczy Annát vette feleségül, 1635-ben szerezte meg a nemzeti Horthy-család címerlevelét, amelyet Kolozs vármegyének 1657 június 21-én tartott közgyűlésén hirdettek ki.

Vitéz nagybányai Horthy István idősebbik fia volt vitéz nagybányai Horthy Miklósnak, Magyarország kormányzójának és hitvesének, jószási Purgly Magdolnának. Három testvére közül nőtestvérei, a nálánál két évvel idősebb Magdolna 1918-ban és az egy évvel idősebb Pauléte 1940-ben elhalt, testvéröccse: vitéz nagybányai Horthy Miklós okl. gazdasz, meghat. miniszter és rendk. Jöveit Brazília fővárosában, Rio de Janeiróban a magyar követség vezetője.

A gyermekek és a tanulás éve

Vitéz nagybányai Horthy István Polában, az egykori osztrák-magyar monarchia adriai hadikikötőjében, 1904 december 9-én született. Szülei ugyanis 1901-ben Aradon kötött házasságuk után Polába költöztek, ahol a Főméltóságu Ur akkor haditengerészetünknek teljesített katonai szolgálatot. Majd a kis István szüleivel együtt Konstantinápolyba, később pedig Bécsbe került. Középsikoláit Bécsben, majd Badenban végezte, az érettségi vizsgálatot azonban 1922-ben már Budapesten a II. ker. Toldy Ferenc főreáliskolában tette le jeles eredménnyel. Közben — a világháború alatt — a cs. és kir. tengerészeti akadémiának Fiumében hallgatója volt. Tökéletesen elsajátította a német, a francia és az angol nyelvet. Főiskolai tanulmányait a budapesti József Nádor Műegyetem gépészmérnöki karán végezte. Elénk részt vett a Hungaria Magyar Technikusok Egyesületének „Hunnia” korporációjában, ahol az idők folyamán többféle tisztséget töltött be. Gépészmérnöki diplomáját 1928-ban szerezte meg.

Katonai szolgálata

Vitéz nagybányai Horthy István első katonai kiképzését 1918-ban, Fiumében, a cs. és kir. haditengerészeti akadémián kapta. 1926-ban önként jelentkezett katonai szolgálatra és a légi erőknél — részben Kecskecsémet, részben Szombathelyen és Mátyásföldön — nyert további kiképzést. Megszerezte a különböző rendfokozatokat és 1927 végén, mint emléklapos repülőhadnagy, a légi erők egyik va-

sikerülhetett volna, ha nagyobb magasságban van. Így gépét felvenni már nem tudta, 5 óra 07 percekor lezuhant, motorja ekkor állott meg. Ö Főméltóságát a hősi halál harcfelelősként hűségese teljesítése közben érte.”

Vitéz Jány Gusztáv vezéreztredes, a parancsnoksága alatt harcoló hadsereg nevében az alábbi táviratot intézte Magyarország Kormányzójához főhadsegédéhez:

„Vitéz Keresztes-Fischer Lajos vezéreztredes ur önmegméltósága, Magyarország Főméltóságu Kormányzó Urának főhadsegéde.

Midőn a hadsereg minden tisztjének, katonájának és a magam mélyes megrendülését és gyászt jelentem a Kormányzóhelyettes Ur Ö Főméltóságának hősi halála felett, ki kell emelnem azt a példásan, felül-emelkedően kimagasló hű kötelesség-teljesítést, mellyel Ö Főméltósága az első főlé akart és tudott emlékedni. A hadsereg hősi halottjával elvesztette azt a kiemelkedő tagját, aki mindenki előtt feimgasult mint harc-cso szellem, a kemény akarás, a vitézség, a becsület és a kötelességteljesítés megtestesítője. Vitéz Jány vezéreztredes, hadseregparancsnok.”

Magyarország Kormányzója a keleti hadszíntéren küzdő honvédhadsereg parancsnokához az alábbi táviratot intézte:

dászszázadához nyert beosztást. Vitéz nagybányai Horthy István volt a magyar légi erők első tartalékos tisztje. 1929-ben repülőfőhadnaggyá nevezték ki és ebben a minőségében többször vonult be a légi erőkhoz gyakorlatra. Mint vadászkezelőben szolgálatot teljesítő tartalékos repülőfőhadnaggy részt vett a Felvidék és Kárpátalja, mint az északerdélyi és keletmagyarországi részek visszaterése alkalmával lebonyolított katonai műveletekben.

A polgári élet munkása

Gépészmérnöki diplomája megszerzése után 1929 június 26-tól a Csepeli Gépgyárak repülőmotort gyártó osztályában üzemvezetői munkakörben dolgozott. Majd az Északamerikai Egyesült Államokba utazott, ahol Henry Fordnak detroiti és dearbournei üzemében folytatott másfél évet tartó gépészmérnöki tanulmányt, különös tekintettel az amerikai gépkocsigyártó ipar nagyszabású fellendülésére. Amerikai utazását megelőzően és közvetlenül azután — Európában, amerikai tartózkodása alatt pedig az Északamerikai Egyesült Államok területén több világhíres gyárüzemet is behatóan megtekintett.

Amerikai tanulmányutjáról visszatérve 1930 novemberében, mint szerződéses főmérnök, az Állami Vas-, Acél- és Gépgyárak (MÁVAG) autógyártó osztályában nyert alkalmazást. Többeszi előléptetés után 1937 júniusában a MÁVAG igazgatója, 1939 októberében pedig a vezéreztredes lett. 1940 május 27-én vált meg a MÁVAG vezetésétől, amidőn a Kormányzó Ur a Magyar Államvasutak igazgatóságának elnökévé nevezte ki. A MÁV vezetését 1940 június 1-én vette át, 1941 július 4-én kelt legfelsőbb elhatározás államtitkári címmel ruházta fel.

Ebben az időben elnyert tiszteletbeli állásai és megbízatásai közül csak a legfontosabbat soroljuk fel: 1939-ben a Horthy Miklós Nemzeti Repülőalapot elnöke, 1940-ben a Dósgyőri Református Egyházközség főgondnoka, 1940-ben Jász-Nagy-Kun-Szolnok vármegye bevételezése alapján a felsőház tagja lett.

A gazdasági élet vezéralakja

Vitéz nagybányai Horthy István aránylag igen fiatalon került legnagyobb intézményeink élére. Harminczéves korában a huszezer munkással és hatalmas tisztviselőikkal dolgozó MÁVAG vezéreztredeskedése volt, harminchatéves korában már a Magyar Államvasutak vezetését vette

át. Külföldi tanulmányutjáról szerzett gazdag tapasztalatait értékesítette magas és fontos posztjain a magyar közgazdaság javára. A kiváló műszaki szakember egyben élelislátásu közgazdász és fardadhatatlan szervező, aki csendben, de kellő tervszerűséggel és lankadatlan eréllyel valóstította meg terveit. Elhatározásait, cselekedeteit mindig az igazságosság jellemezte. Kiváló munkás és egyben kiváló hivatalfőnök volt.

Amerikai tanulmányutján

Vitéz Horthy István 1929 derekán indult el amerikai tanulmányutjára. A Ford-művek dearbournei üzemében először mint egyszerű munkás, később mérnöki végzettségének megfelelő beosztásban dolgozott. A magyar utalás-fő fia úgy élt a dearbournei telepen, mint a nagyüzem többi, egyszerű alkalmazottja. Elutasította magától azokat az előnyöket, amelyeket társadalmi és vagyoni helyzete alapján kihasználhatott volna. Csupán szorgalmára, vasakarására épített. A dearbournei telepről a detroiti telepre került. Itt is az óriási méretű autógyár valamennyi osztályán rövidebb-hosszabb időt töltött. Különösen leköttötte figyelmét a kísérleti tervező-osztály munkaköre.

Henry Ford többször meghívta egy hivatalába, mint magánlakásába vitéz Horthy István, akivel a modern autógyártás időszerű kérdéseiről hosszabb megbeszéléseket folytatott. Ezeknek hamarosan érdekes eredménye lett: a milliárdos nagyiparos vitéz Horthy István egyik javaslatát magáévá tette és ettől az időponttól kezdve a Ford-művekben a híres Ford-gépkocsik egyik típusát a vitéz Horthy István által tervezett és szabadalmaztatott alváz-részlettel gyártották.

Az indiai repülőbravur

Vitéz Horthy István amerikai tanulmányutjáról 1930 őszén tért vissza Budapestre. Visszaérkezése után azonnal a MÁVAG szolgálatába lépett. Midőn 1935-ben az üzem vezéreztredeskedésére teendőnek ellátásával bízták meg, ebbe a fontos vezető állásba az ő személyében nagy tapasztalatokkal bíró, világlátott, izig-veíg modern szakember került, aki a MÁVAG-nak, hazánk egyik legnagyobb gyár vállalatának termelési ütemét folytást fokoztatta.

Mindent elkövetett, hogy a MÁVAG hasznára lehessen. Midőn felmerült annak a szüksége, hogy a MÁVAG Ázsia területén, India fővárosában: Bombayban önálló képviselőlet állítson fel, először Londonban folytatott tárgyalásokat, azután vállalkozott arra, hogy repülőgéppel Bombayba utazzik. Azonban sem london-bombay-i angol, sem az indiai átszól amsterdambatavai holland légiúraton nem lehetett helyet kapni. A bombay-i MÁVAG-képviselő felállítására viszont igen sürgős volt. Ilyen előmenyék után vitéz Horthy István elhatározta, hogy sportgéppel berél és kísérő nélkül lerepül India fővárosába, hogy a szükséges helyszíni tárgyalásokon a MÁVAG igazgatóságát idejében képviselhesse.

A MÁVAG igazgatósága, sőt hivatalos repülő körünk is nagyon elreztették, hogy vitéz Horthy István egyszerű, nagy távrepülésre kellően felkészült sportgépen induljon a 14.000 méteres légi útra. A légi-erő parancsnoka is arra kérte a Főméltóságu Kormányzó Urat, beszélje le István fiát a tervezett indiai utjáról. A Főméltóságu Asszony hallani sem akart arról, hogy idősebbik fia ilyen veszedelmesnek tetsző légi vállalkozásba kezdjen. Vitéz Horthy István azonban hajthatatlan maradt és a Főméltóságu Kormányzó Ur végül is úgy döntött, hogy nem gördít akadályt fia tervbevett légi útja elé.

Vitéz Horthy István 1939 június 18-án hajnalban startolt Budapestről, öt nap alatt ért Bombayba, egy hétig tartózkodott India fővárosában és három és fél nap alatt ért vissza Budapestre. Budapest-Bombay-Budapest közötti távrepülés világszerte felreztelt keltett légi bravur volt. A vállalkozás érdekében szükséges légi utat kísérő nélkül s a képzhető legpuritánabb felszereléssel tette meg. Nemcsak azt bizonyította be, hogy a letehetséges legbátrabb magyar pilóták közé tartozik, hanem azt is, hogy mint navigáló-pilóta is legelsőrendű. Jellemző, hogy hazafelé való útján, amikor három és fél nap alatt tette meg a hétezer kilométeres távolságot, az előre jelzett érkezési időpontot mindössze 15 perccel lépte túl.

A MÁV elnöki székében

Tolnay Kornél, Kelety Dénes, Samarjay Lajos, Senn Ottó és Láner Kornél utódiaként vitéz Horthy István 1940 június 1-én foglalta el a MÁV elnöki székét. Rendkívüli időkből állt a MÁV élére. Még jóformán meg sem kezdte építő munkáját, amikor bekövetkezett az északerdélyi és keletmagyarországi részek örven-detes visszaterése. A MÁV-nak meg kellett szerveznie új, kolozsvári üzletvezetőségét és üzembe kellett helyeznie mintegy 2300 kilométer hosszú vasutvonalat. Ezt a munkát rendkívül megnehezítette az az ismert és nagyon sajnálatos körül-

mény, hogy az új magyar-román határvonal megszüntette a magyar vasuti vonalnak a székelyföldi vasutvonalakkal való kapcsolatát. Egy összekötő vasutvonalat kellett építeni, amely több alagutfurással jár. Előzőleg azonban Szászkeence és Marosvásárhely között egy keskenyvágány vasutvonal megépítése is elhalaszthatatlan munkát rótt az illetékes hatóságokra.

A MÁV aránylag ifju, alig negyvenéves elnöke nagy szakértelemmel és munkakészséggel állt az erdélyi vasutépítőmunkák élére. Közben a Délvidék visszafoglalása is bekövetkezett, megrongált vasuti pályákat kellett helyreállítani, rendezni kellett a horvátországi határforgalmat, a sürgős intézkedések egész sorára volt szükség, hogy a MÁV a reárváló feladatokat elvégezhesse.

E nagy és nehéz feladatok elvégzése közben vitéz Horthy István nagy súlyt helyezett a MÁV belső ügyeinek, szociális problémáinak rendezésére is. Nagyszabású státuszrendezési munkát végzett, kiépítette a MÁV egészségügyi szolgálatát, sokat tett az alkalmazottak megfelelő balatoni üdültetésé érdekében. Jelentékenyen fölemeltette a betegségi biztosító intézeti szolgáltatmányokat, a különböző anyasági és munkássegélyeket stb. Általában rendkívül sokat tett a magyar vasutas társadalom jobb sorsára és szebb jövője érdekében.

A magyar repülés ügyének apostola

A Magyar Aero Szövetség — vitéz nagybányai Horthy István elnöklété alatt — elhatározta, hogy a Szövetségben tömörült vitorlázó- és motoros repüléssel foglalkozó egyesületeket a haderőnkívüli pilótaképzés szolgálatába állítja. Vitéz Horthy István munkatársával a haderőnkívüli pilótaképzés programját ki is dolgozta és bemutatta a kormányzatnak. A kormány viszont időközben elhatározta, hogy nemzeti repülőalapot létesít és azt a Főméltóságu Kormányzó Urnak — hetvenedik születésnapja alkalmából felajánlja. Erre a repülőalapot épült fel később a Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alap hivatalos intézménye, amelyet az országgyűlés 1939-ben törvényesített. A HMNRA intézőbizottságának elnökévé a Kormányzó Ur ugyancsak vitéz Horthy István nevezte ki, a HMNRA elnöki tisztét akkor is megtartotta, amikor a MÁV élére került.

A Horthy Miklós Nemzeti Repülő Alapból vitéz Horthy István államtitkár elnöksége alatt nagyszabású és nagyhorderejű intézmény lett, amely már máris sokezer főnyi ifju képez ki a vitorlázó és motoros repülés tudományában, sok-sok repülőter, nagy repülőgéppark, általában — egy hatalmas szervezet felett rendelkezik.

— A magyarságnak mindent el kell követnie, hogy a repülőgépgyártás fejlődése terén el ne maradjon. A repülés tudományával sokkal többet kell foglalkoznunk, mint azt eddig tettük. Feltétlenül fejlesztenünk kell a magyar repülőgépgyártás iparát... — mondotta nem egyszer vitéz Horthy István. Kijelentéseit cselekvései követték. Tanulmányozta az európai és az amerikai repülőgépgyártó ipart. Résztvett a külföldi fővárosokban azokon a tárgyalásokon, ahol nemcsak a repülőgépgyártás, de a motorgyártás, a repülőgép felszerelése és berendezése, továbbá az időszerű hidrodinamikai kérdések kerültek megvitatásra. A magyar repülőgépgyártás iparának megindítása, illetve fellendítése terén vitéz nagybányai Horthy István elévülhetetlen érdemeket szerzett. Jelentős szerepe volt abban is, hogy Műegyetemünk aerodinamikai tanszékéhez tartozó laboratóriumot a kultuskormány sürgősen berendezte és felszerelte.

A sportember

Vitéz Horthy István sokoldalú sportember volt. A lovassporton, a motorkerékpár- és autósporton, a sportrepülésen vagy a vitorlázáson kívül kitünő galamblövő, elsőrangú golfjátékos volt, nagyszerűen szítt, tenniszezett, uszolt, boxolt, „C” vizsgát tett vitorlázórepülő volt és nagyszerűen kezelte a vadászpuskát is.

Mint sportember tántoríthatatlan híve volt az amatőr sportszellemnek. Két éven át — 1928-ban és 1929-ben — vitéz Horthy István vezette a Műegyetemi Sportrepülők Egyesületét. Elnökséget arra használta fel, hogy föllendítse Magyarországon a sportrepülést. Mint emléklapos repülőhadnagy, a repülésben állandóan gyakorolta magát. A magyar sportrepülés fejlődésének érdekében nagy készséggel állt a pilotapiknikék élére. Ezeknek világhíres sportrepülők vettek részt és nemcsak megismerték, de megszerették Magyarországot. A pilotapiknik repülőrajának vezérgépében mindig vitéz Horthy István állt a kormánykeréknel. Ez a nagyszabású sportrepülés természetesen kedvező alkalmat nyújtott arra is, hogy a magyar sportrepülők is gyakorolhassák magukat.

Házasság, gyermekáldás

Közéleti és sportemberi tekintélyével együtt nőtön-nőtt a népszerűsége. A magyar nemzet őszinte szeretete és örömezése vette körül, amikor családot alapított és 1940 április 27-én nőül

Képes
Vasárnapi
legújabb számából:

A Kaukázus nagy, részletes néprajzi térképe.

Szent István. Képriport a keleti fronton küzdő Kormányzóhelyettes Urról. Pandit Nehru és az indiai szabadságharc. Az emberiség bölcsője: a Kaukázus. A Salamon-szigetek melletti nagy tengeri ütközet. A százesztendő Lánchíd. Képek a Nemzetközi Vasárról és a hét eseményeiről.

Egy bolsevista ezredes vallomása. Időszerű háztartási tanácsok, epizódok híres emberek életéből, rejtvények, tréfák stb.

ÁRA 20 FILL.

vette gróf Edelsheim-Gyulai Iónát. Emlékeztet, hogy vitéz Horthy István és ifju felesége repülőgépen indult nászutra, légi úton tettek meg együtt nyolcszázkilométeres utat Budapestről Olaszországba, majd Észak-Afrikán, Egyiptomon, Kis-Ázsián és a balkáni országokon át vissza hazáig. A fiatal férj utközben a repülőgép vezetésére is megtanította hitvesét.

Vitéz Horthy Istvánné nemcsak a sport, hanem a komoly közéleti tevékenység terén is méltó hitvestársnak mutatkozott. Otthonukban a családi élet melegsége uralkodott. Egyévi boldog házasság gyümölcséeként 1941 január 17-én megszületett vitéz Horthy Istvánnak és hitvesének kisfia, a Főméltóságu Kormányzó Ur egyetlen fia-unokája, aki a kereszttségben édesatyja után az István nevet nyerte.

Magyarország Kormányzóhelyettese

A férfikor delelőjén, nagy tudás és gazdag tapasztalatok birtokában érkezett el vitéz Horthy István életének ahhoz a nagy fordulathoz, amely a sors rendelkezéséből történelmi szerephez juttatta. 1942 február 19-én a magyar országgyűlés két Háza kormányzóhelyetteset választó országgyűlést tartott és közfelkiáltással vitéz nagybányai Horthy István választotta meg Magyarország kormányzóhelyettesévé. Az országgyűlés szava a nemzet millióinak szavát jelentette.

Megválasztása után Horthy István természetesen lemondott a MÁV elnöki tisztéről és megkezdte áldásos tevékenységét édesapja mellett a királyi várbán. Egyházi és világi szervezetek keresték fel később és kérték, hogy a különféle fővédnöki tisztségeket elfogadja. Ezeknek a kéréseknek Horthy István minden alkalommal eleget tett. Szíve azonban továbbra is leginkább a repülés ügye felé volt zott.

A harctéren

Kiáltványt intézett a magyar ifjusághoz, hogy légi haderőnkét zivul-félékkel támogatssa. Kormányzóhelyettesé történt választása után állandóan repülőfőhadnaggy egyenruhában járt, majd rövidesen tényleges szolgálatra vonult be a légi haderőhöz. Egyik repülőezredünk szolnoki repülőterén kezdte meg újból a tényleges katonai szolgálatot, ahonnt ezredével hamarosan a harctérre vonult. Mint az egyik vadászszázad rajparancsnoka teljesített a fronton szolgálatot. Ismételt résztvett a bevetésekben, szinte mindennap repült az ellenség fölött és légi harcokba bocsátkozott vele. Mint ismeretes, egyik legutóbbi légi harca alkalmával repülőgépét sok lövés érte, Horthy István azonban nem sérült meg. A vadászszázadnak legbátrabb tiszti pilótája volt, bajtársai a fronton is rajongó szeretettel vették körül.

A végzet úgy akarta, hogy katonai kötelességteljesítése közben érje a hősi halál.

A honvédség gyászsa

A MTI jelenti: A Kormányzóhelyettes Ur Ö Főméltósága hősi halála folytán az országos gyász rendeltetett el. Tisztek és hasonló állásuak szolgálaton kívül a temetés napjának estéjéig bal karjukon gyászszalagot tartoznak viselni.

Részvétvtáviratok

Megszámlálhatatlan részvétnyilatkozat ad hangot az ország nagy gyászának. Az Erdélyi Párt elnöke, gróf Teleki Béla, a Kormányzóhelyettes hitveséhez intézett táviratban tolmácsolta a folszabadult Erdély és Kelet-Magyarország népének megrendülését. Tasnádi Nagy András, a képviselőház elnöke és vitéz Törs Tibor, a Ház alelnöke

akik vidéken tartózkodtak, a gyász-hír vétele után nyomban félbeszakították szabadságukat és visszaindultak a fővárosba. Résztvétélüket küldték többek között a főmeltósági családhoz: a Magyar Nemzeti Diák-szövetség, a Turul Szövetség, a Nemzeti Bank főtanácsa, A Független Kisgazdapárt értekezletéről Tildy Zoltán intézett a párt nevében résztvétélviratot a Kormányzóhoz.

A Sajtókamara résztvétélvirata

Az Országos Magyar Sajtókamara résztvétélvirata így hangzik:
„Az Országos Magyar Sajtókamara

A német sajtó a Kormányzóhelyettesről

Berlin, aug. 21. (MTI) A német lapok gyászkeretes címlapon közlik Horthy István kormányzóhelyettes hős halálának híreit. Magasztaló szavakkal méltatják a harctérben elesett ifjú államférfi kiváló egyéniségét és a német nép őszinte bajtársi együttérzését tolmácsolják Magyarország kormányzójának és a magyar nemzetnek. Az elhunyt pályafutásából mindenekelőtt kiemelik a katonai szolgálatait, sport és népszerűségi terén elért kiváló teljesítményeit, Horthy István fényképét is közlik a lapok.

Horthy István, a magyar kormányzóhelyettes, hős halála — írja egyebek között a Völkischer Beobachter — kemény sorscsapás a magyar nemzet és kormányzója számára. A nagy német nép őszinte, meleg részvétellel fordul feléje. A végzet nem engedte, hogy az ifjú államférfi az új Európáért vívott harcban visszatérjen és folytassa nagy feladatát, amelyet a magyar nép bizalma ráruházott. Ha-

Az olasz sajtó a magyar nemzet gyászáról

Róma, aug. 21. (MTI) Az olasz sajtó mély megrendüléssel, a legőszintébb részvételi hangján foglalkozik Horthy Istvánnak, Magyarország Kormányzóhelyettesének hős halálával. Valamennyi lap első oldalon többhasábos címek alatt a Kormányzóhelyettes arcképével együtt közli a mélyen lesújtó hírt. Horthy István ragyogó pályafutásának, emberi és katonai érényének, valamint a magyar nemzeti célok szolgálatában szerzett mulhatatlan érdemeinek méltatása után az újságok fájdalmas részvétüket fejezik ki a magyar nemzetet ért súlyos csapás felett.

A „Giornale d'Italia” hangoztatja, hogy az olasz nép mély megilletődéssel vesz részt annak a magyar népnek a gyászában, amelyhez a kipróbált és tartós barátságának szálai fűzik. Horthy István — írja a lap — méltó fia volt nagyszerű atyjának. Tudományos és technikai stúdiumaiban kiváló szellemi képességekről tett bizonyosságot. A haza szolgálatában áldozatos lélekkel bármilyen feladatot készséggel vállalt. Az irányításban és vezetésben való felsőbbrendű elhivatottsága méltóvá tette a helyettes kormányzói tisztségre. Amikor ifjú honfitársai kemény harcokat vívnak a háború frontján, ő is köztük akart lenni, nem tartott igényt semmiféle kiváltságra. Odament, ahol legnagyobb volt a veszély, legdramatikusabb a harc és kötelességét a végsőkig teljesítve, igazi hősként esett el a becsület mezején. Ezekben a fájdalmas órákban Horthy Miklós kormányzó felé száll minden olasz mélyen megilletődött gondolata.

A „La Tribuna” szintén hangsúlyozza, hogy Horthy István dicsőséges halála minden olasz lélekben mély-séges megindulást ébreszt, mert — mondja a lap — az olaszok a magyar nemzet iránti régi és hűséges barátságuk mellett hódolattal és lelkes csodálattal adóznak Horthy Miklós kormányzóknak, aki két évtizednél hosszabb idő alatt a sorscsapásoktól sújtott országot visszavezette a százas dicsőség útjára. Az ifjú Kormányzóhelyettes példaadását a legnagyobbobb és a legnevezetesebbek közé kell sorolni. A legnagyobb kockázatot akarta vállalni és nemese életét áldozta a legszentebb ügyért.

A „Popolo di Roma” megállapítja, Olaszország sohasem fogja elfelejteni, hogy a magyar Kormányzóknak milyen

Megrendülten gyászol a szlovákiai magyarság

Pozsony, aug. 21. (MTI) Horthy István kormányzóhelyettes hős halálának híre Pozsonyban mindenütt nagy megdöbbenést keltett. A „Magyar Hírlap” és a „Grenzboten” az első oldalon közlik a Kormányzóhelyettes arcképét és beszámolnak a magyar nemzet mély gyászáról.

A „Magyar Hírlap”-ban Esterházy János ezeket írja: A tragikus gyász-hír a szíve gyökeréig hatolt a világ minden magyarjának, hiszen Horthy István nemcsak az első magyar ember legkedvesebb fia, nemcsak az apa támasza és törvényes helyettese volt az országlásban, hanem a magyar fajta gyönyörű példánya, a magyar férfierények büszke megtestesülése, a magyar lélek inkarnációja. Az a férfi volt, aki nem beszélt az áldozatról,

valamennyi tagja mélyeséges megrendüléssel és fájdalommal értesült arról a pótolhatatlan veszteségről, amely az egész magyar nemzetet érte Főmeltósági Kormányzóhelyettes Uruk tragikus váratlansággal bekövetkezett hős halálával. A felmérhetetlen csapás alkalmából a magyar sajtó minden munkása együttérzéssel és gyász-szal telt szívvel fordul a Gondviselés rendelkezéséből oly súlyosan látogatott szülőik felé és hódolatteljes részvételt tolmácsolja. Nagybírány vitéz Horthy István dicsőséges emlékezetét mindörökké kegyelettel őrizzük s ragyogó példamutatását hirdetni fogjuk a magyar nemzetek előtt. Az Országos Magyar Sajtókamara nevében vitéz Kolosváry-Borcsa Mihály elnök.

lálával pecsételte meg bátorságát és áldozatkészségét a döntő összecsapásban azzal a bolsevizmussal, amelytől több mint husz évvel ezelőtt atyja szabadította meg Magyarországot. A magyar nemzet államéletében Horthy István hős halálával fájdalmas úr támadt. De minden gyásza mellett is büszke lehet a magyar nemzet hős halottaira, akiknek élére a Kormányzó fia és helyettese került.

A Deutsche Allgemeine Zeitung a többi között a következőket írja: Horthy István is repülő volt, úgy mint Mussolini Bruno. Kitüntetéssel küzdött vadászraja élen. Mint atyjának a nagy vezérnek és példás harcosnak méltó fia esett el a magyar nemzet és az új Európa szent ügyéért. Horthy Miklós, aki egész életét és működését nemzetének szentelte, most mint apa a legnagyobb személyes áldozatot is meghozta hazájának.

döntő szerepe volt abban az elhatározásban, amely Magyarországot a tengelyhatalmak mellé állította a bolsevizmus elleni élet-halálharcban. A „Messaggero” annak előrebocsátásával, hogy az olasz nép teljes szolidaritással áll e fájdalmas órában a baráti magyar nemzet mellett, hangoztatja, hogy Horthy István méltóan járult hozzá életművével és dicső halálával nagy családjának nemese hagyományaihoz. Miként atyja, Magyarország vezére, annakidején harci sorba állította nemzetét a bolsevizmus ellen, úgy fia, a bátor katona és repülő is az első vonalban akart küzdeni az új háborúban a keleti barbár veszedelem ellen.

A Horthy-család jelképe a magyar vezetőosztálynak

A félhivatalos Stefani-iroda budapesti tudósítójának jelentése alapján hosszabb közleményben tolmácsolta az olasz nemzet gyászát.

Horthy István kormányzóhelyettes — mondja a közlemény — nem azért ment a harctérre, hogy valamilyen jelképi gesztusra szorítkozzék, hanem a valóságban küzdött a bolsevizmus ellen, még pedig mindenkor az első vonalban, példát adva a bátorságról és az áldozatkészségről. Dicső halála emlékeztet a magyar vezető osztály harci hagyományaira és mutatja azt is, milyen lelkesedéssel éri át és vívja ez az osztály a háborút a bolsevizmus ellen. Horthy István kormányzóhelyettes önfeláldozó magatartása emlékeztet atyjának, a Kormányzóknak történelmi fellépésére Kun Béla bolsevista forradalma ellen és mutatja a nemese Horthy-család eszmé- és érzelmevilágának folyamatoságát. Ez a család lángoló hazafiságával, nagy erkölcsi és szellemi színvonalával jelképe a magyar vezető osztálynak. Az olasz nemzet mély sajnálattal, mély megindulással és szeretetteljes testvériséggel vesz részt a magyar nemzet fájdalmas gyászában és Horthy Istvánban egyikét látja az új Európa nagy lovagi eszménye megtestesítőjének, akik harcolva estek el a civilizáció bástyáján és a győzelem útján. Horthy István halála új dicsőséggel övezi a magyar harci repülőgépek zászlaját és új fejezettel gazdagítja a magyar nemzet dicsőségét, amelylyel jogosan állhat Európa elé.

hanem kiválasztott, országlásra kismélt minőségében tragikus szépségű, tiszta példával mutatta meg, hogy mint hozza meg a férfi hazájáért az áldozatot, mint hozza meg még akkor is, ha életére nemcsak egy családnak, de az egész fajtájának szüksége van. Horthy István, a kitünő magyar katona, meghalt és ezzel a tényvel a magyarság nőtt súlyban és jelentőségében, hiszen második sorsközemele emberét áldoztatta a létért folyó harcban a közös európai ügyért. Mi, szlovákiai magyarok, mély megrendüléssel osztozunk az első magyar apa és az egész nagy magyar család fájdalmában és gyászában. Ez a hős halál számunkra így válik a magyar erő és érények, a magyar helytállás s a legszebb magyar jellemvonások tragikusan szép apotheozisává.

A hír — írja a lap egy másik cikkében — mélyen belehasított fájdalommal a magyar nemzet legkülönb fiának és Európa egyik legtisztéletreméltóbb államférfiának, Magyarország ősz Kormányzójának apai szívébe. De belesajgott a fájdalom minden magyar lelkebe is, akik a döbbenetes halálhír értelmiségében is átérzték azt a szent áldozatot, amelyet a magyar haza hozott meg Kormányzóhelyettese fiatal életének tragikus elmúlásával.

A Szent István-napi tragédia

A gyász-hír hatása Gödöllőn — Az özvegy repülőútja a frontról hazáig

Szent István ünnepén — a pontos időpont is ismeretes már — hajnali 5 órakor az orosz fronton vitéz Horthy István kormányzóhelyettes, a fiatal magyar légi haderő egyik legügyesebb és legrátermettebb repülőtisztje, hős halált halt. Fővárosunktól mintegy 1500 kilométer távolságra, a harc mezején, szolgálat közben következett be tragikus halála.

Mialatt a fronton vitéz Horthy István repülőfőhadnagy hős haláláról készítették az országot mélyeséges gyászba borító jelentést, itthon a Királyi Vár környékén készülődtek a kora reggel kezdődő körmenet. A Főmeltósági Ur kabinetirodája akkor kapta meg a megdöbbenő hírt közli táviratot, amikor a Kormányzó Ur kíséretével már utban volt a várkapolna felé, hogy részt vegyen a Szent István-napi körmenetben, amelynek végeztével jelentették szerett fia hős halálát.

Elmarad a Várban a térszene

A Királyi vár felé vezető utvonalon százezres tömeg hömpölygött, mindenki igyekezett a várudvar felé. Közlekedett az udvarlaki őrség ünnepélyes felváltásának és az azt követő térszenének ideje. A helyzettel ismerős szemeknek ezuttal feltűnt, hogy bár tizenkét óra felé jár az idő, a térszene szokott előkészületei elmaradnak, ellenben a kormányzósági lakosztály elé egymásután gépkocsik érkeznek. Mielőtt még az őrségváltás megtörtént volna, begördült a várudvarba a Kormányzó Ur jól ismert hatalmas gépkocsija is, a rendőrség motorkerékpárosai és a testőrség szolgálati kocsija által követve.

Közben az őrségváltás csendben megtörtént. A katonazene az előírás-hoz mérten kivonult ugyan, de a térszene ütemese indulói elmaradtak. Itt is, ott is bevonták a nemzeti színű lobogót és gyászlobogót tűztek ki helyébe. A miniszterelnökség palotájának ormáról is hatalmas fekete zászlót lengetett a szél. Pár perccel később gyászlobogót tűztek ki a honvédelmi minisztérium, a külügyminisztérium, a honvéd vezér és József királyi herceg palotájára is. Kézzel egy óra után az őrség fegyverrel tisztelgett: a Főmeltósági Ur eltávozott. Végig a Királyi vár felé vezető utvonalon, majd a Lánchídon, a gróf Tisza István-utcán, az Andrássy-uton, a rendőrszemek meglepetve látták, hogy — ezuttal előzetes értesítés nélkül — a Kormányzó Ur csukott gépkocsija közeledik.

Az Édesanya megtudja...

Kézzel déli 2 óra előtt gördült a gödöllői kastély elé a Kormányzó Ur gépkocsija. Váratlanul érkezett. Ezuttal a Királyi Várból Gödöllőre sem jellezték a Kormányzó érkezését. A Főmeltósági Asszony csak délután találkozott volna újból férjével — úgy volt, hogy a Főmeltósági Pár jelen lesz a rákosi versenyterén a Szent István-díj lefutásánál.

Attól kezdve, hogy a Kormányzó Ur visszaérkezett Gödöllőre, hitvesével vissza is vonult lakosztályába és a környezetében élő legfőbb hivatalos személyeken kívül senkivel nem érintkezett.

A rádió révén természetesen Gödöllőn is gyorsan elterjedt a rettenetes hír, azt többen megtudták a kormányzóságnak Gödöllőn szolgálatot teljesítő tagjai közül is. Budapestről azonban intézkedés történt, hogy a lesújtó hírt elsőnek a Kormányzó Ur közhíressé hitvesével.

Féltárccon a zászlók

Pénteken reggel is nagy tömeg állt a Királyi Vár bejárata előtt. Arra a

A „Grenzboten” vezércikke hangoztatja, hogy az európai front teljes egészében osztozik a magyar nemzet mély gyászában. Horthy István a történelmi István-nap hajnalhasadásakor halt hős halálát a bolsevizmus elleni harcban és ezzel a hős halállal az egész kontinens megmentéséért és megújításáért áldozta fiatal életét. Halála mint a nagybírányai Horthy-család hősiességének dicső lapja nyer megörökített közös győzelmünk történelmében.

hirre, hogy a német és az olasz államfők részvételt a budapesti német és az olasz követ pénteken délelőtt 10 és 11 óra között tolmácsolja a Főmeltósági Ur előtt, a közönség azt hitte, hogy a Kormányzó Ur pénteken reggel Gödöllőről a Királyi-várba érkezik. A Főmeltósági Ur azonban a német és az olasz követet Gödöllőn fogadta kihallgatásán. A Királyi Várban is, Gödöllőn is egymást érték a résztvevő látogatók Állami életünk legfőbb vezetői siettek, hogy a résztvevő látogatók ivét aláírassák.

Pénteken reggel kinyitlak a díszteri gróf Edelsheim-palota kapui. Gróf Edelsheim Lipót és felesége ugyanis pár nap óta Szlovákiában, nagyefe-fánti kastélyukban tartózkodtak és csütörtökön késő este érkeztek meg gépkocsin Budapestre.

Megható hírek szivárogtak ki közben a gödöllői királyi parkból, ahol egy régi gesztenyefa árnyékában a fűvön egy nagyszemű, gyönyörű kis fiúcska játszadozott és mintha csak sejtett volna valamit, ezuttal olyan sokszor emlegette rég nem látott papáját. A kisfiú közelében szinte folyvást látni lehetett a Főmeltósági Asszony sudár alakját, amint le-lehajolt ifjú Horthy Istvánhoz és közben könnyeit törölgette.

Hazarepül az özvegy a frontról

Messze, a szovjet front felől a délelőtti órákban már utban volt egy hatalmas német repülőgép, amely Hitler vezér és kancellár főhadiszállásán teljesít szolgálatot. Ez a gép hozta haza a hős halált halt vitéz nagybírányai Horthy István özvegyét, az ifjú Edelsheim Gyulai Iona grófnőt az orosz frontról. A gépet Bauer ezredes, a Führer pilótája vezette.

Mint ismeretes, vitéz Horthy Istvánné mintegy tizennégy nap óta az orosz fronton tartózkodott. A Vöröskereszt kórházvonatával utazott ki. A kórházvonatnak az volt a rendeltetése, hogy a sebesült honvédek újabb csoportját hazahozza Budapestre. A kórházvonat ezuttal Kijevben tul az egyik nagyobb frontmögötti orosz városig közlekedett, ahonnan vitéz Horthy Istvánné gépkocsin tette meg az utat a frontig, hogy férjével találkozhasson.

A Kormányzóhelyettes hős halála után Kormányzó Uruk, aki pár nappal ezelőtt még rádióüzenetben üdvözölte a fronton szolgálatot teljesítő menyét és fiát, azt az óhaját fejezte ki, hogy az ifjú özvegy még a pénteki nap folyamán repülőgépen hazatérjen. Időközben Hitler vezér és kancellár főhadiszállásán is megtörtént erre vonatkozóan az intézkedés és a német államfő a rendelkezésére álló legjobb Condor-gépet bocsátotta vitéz Horthy Istvánné rendelkezésére.

A hazaérkezés természetesen a legnagyobb csendben történt. A megérkezésnél a külvilágot egyedül e sorok írója képviselte. A nagy Condor-gép érkezését 12 óra 10 percre jelezték. Kézzel 12 óra előtt megérkezett a repülőterre Kállay Miklós miniszterelnök és felesége, majd a repülőter kis állomásépülete előtt vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredes, a honvéd vezérkar főnökének gépkocsija állt meg. Megérkezett von Jagow német követ és a budapesti német követés katonai attaséja. A következő kocsiból a megboldogult Kormányzóhelyettes Ur kabinetirodájának főnöke, Eszláry István és titkára, Littke István szállt ki. Azután gróf Edelsheim Lipót és felesége érkezett meg. Az ifjú Főmeltósági Asszony nővérei, sógorai is ott álltak már a repülőter

perronján, amikor pontosan 12 óra 10 perckor a repülőter felett feltűnt a hatalmas Condor-gép. Az I-KE IX. jelzésű óriás gépmadar meglepő gyorsasággal ért földet, a várakozók kis csoportja a repülőgép ajtaja elé lépett. Az ajtón a gép német parancsnoka szállt ki elsőnek és jelentést tett vitéz Szombathelyi Ferenc vezérezredesnek, a honvéd vezérkar főnökének, majd pedig von Jagow budapesti német követnek. Ebben a pillanatban feltűnt a repülőgép ajtajában az ifjú Főmeltósági Asszony megtört alakja.

Fájdalmas találkozás

Rendkívül megható jelenet volt, amint vitéz Horthy Istvánné először édesapjához, gróf Edelsheim Gyulai Lipóthoz sietett, azután gróf Edelsheim Gyulai Lipótné csókolta meg. A nagy csapás szemmel láthatóan anynyira megviselte, hogy szinte szóhoz sem tudott jutni. Mikor kibontakozott nevelőanyja karjából, jelentette a repülőgépből mögötte kiszálló vöröskeresztes nővérre esett, aki Budapesttől az orosz frontig vasuton, a kórházvonat kis fuikéjében, most pedig az orosz fronttól Budapestig a nagy Condor-gépen vele együtt tette meg az utat. Horthy Istvánné a vöröskeresztes nővérhez lépett, átkarolta és sokáig tartotta átölelve.

Kállay Miklós miniszterelnök cilinderes, zsakettes alakja mindaddig pár lépésre a repülőgéptől, hátrább volt látható. Amikor azonban az ifjú Főmeltósági Asszony elköszönt a vöröskeresztes nővértől, a miniszterelnök, majd a honvéd vezérkar főnöke köszöntötték őt és részvétüket fejezték ki. Ezután a miniszterelnök felesége, majd Jagow német követ, azután Eszláry István és Littke István, megboldogult férje hűséges munkatársal fejezték ki részvétüket, végül Gerlóczy István ezredes, a Kormányzó Ur szárnysegédje lépett eléje.

Kelemen Ernő.

A konzerválás

Az emberiség régi vágya volt az, hogy az ételeket tétszés szerinti időre eltehesse és azokat bármikor felmelegítve elfogyaszthassa. Már az ókorban szokás volt, hogy a seregek és utazók is, szárított élelmiszert vittek magukkal, és azt útközben elfogyasztva, függetlenítték magukat a környezettől. Régen ismert eljárás a hús, gyümölcs és fűszerelemek szárítása, ezek azonban csak szükségmegoldások voltak, miután a szárított élelmiszerek mégsem nyújtották azt, amit friss állapotban. Kevésbé is voltak táplálóak és nem ízlettek úgy. Napoleon volt tulajdonképpen az első, aki csapatainak idegen országokban való menetelése közben a frissen tartott élelmiszerek kérdésével foglalkozott. A franciák nagy császára megállapította, hogy egy ízletes és jól tápláló katonai ellenállóképesebb, és jobb harcos is, mint a rosszul élemezett. Ő volt az, aki azt hangoztatta, hogy a katonák ételének meg kell tartaniok táperejüket és amellet könnyen emészthetők legyenek. E kérdéssel való foglalkozás közben jött arra a gondolatra, hogy ha kész ételeket az egészségre ártatlan kémiai anyagok hozzáadásával légmentesen dobozokban elzárunk, akkor ezeknek az ételeknek ugyanolyan jóízűeknek kell maradniok, mint a frissen főzötteknek. Tehát pályáját tűzött ki, mégpedig akkoriban szokatlanul nagy összeget: százezer lívert, az általa kivánt eljárás feltalálója számára.

A pályázatnak először nem volt eredménye, bár többen jelentkeztek különböző elgondolásokkal, azonban használható megoldást senki sem tudott felmutatni.

Végül jelentkezett egy Albert Paud nevű szakács, aki úgy gondolta, hogy szakácstapasztalatai alapján a kitűzött feladatot meg tudja oldani. Paud falura költözött és minden idejét és energiáját a kísérletezéseknek szentelte mindaddig, amíg rá nem jött arra, hogy az ételeket fémdobozban konzerválni lehet. Ezzel felfedezte a ma is általánosan használt konzervdobozokat. Időközben azonban Napoleon megbukott és a francia trónon a Bourbonok restaurációja következett. Paud ennek ellenére találmányával Párisba sietett, annak tudatában, hogy az új kormány elgondolásait értékelni fogja és őt megjutalmazza. Párisban azonban kinevezték s közölték vele, hogy a régi pályázat már nem érvényes és találmánya nem érdekli a kormányt, annál kevésbé, mert hűsmeűeknek bádogdobozokban való tárolása egész biztosan mérgezőeséket idéz majd elő, a doboz falán jelentkező rozsdafoltok következtében. Paud, aki minden megtakarított pénzt a találmányba fektette és most koldusszegényen állt a világban, öngyilkos lett. Halála után néhány hónappal ismerték csak fel találmánya nagy értékét.